LASCĂR LUȚIA – SCRIITOR ȘI EROU BUCOVINEAN AL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Cristian Alexandru Boghian
PhD., „Bucovina" Institute of Rădăuți

Abstract:„No sacrifice is too great when it is made for the good of the nation" was the political creed of the writer Lascăr Luția which was among the first to give his life as a volunteer from Bukovina during the First World War. Alongside many other volunteers from Bukovina which sacrificed themselves for the cause of Greater Romania on all battlefields, soldiers which even the great historian Ion Nistor mentions in his speeches in the Romanian Senate, Lascăr Luția heroically died in the battles of Neajlov on the 21st of November 1916 at only 21 years of age. Even though he passed away young, his legacy also includes numerous publications and translations, beginning with a correspondence article for Luceafărul and Tribuna from Arad even since he was a pupil in school. Having the literary pseudonym „I.T. Lais", he collaborated with Tribuna, Romanul, Epoca, Viitorul, Neamul Romanesc, Viața Nouă from Cernăuți.

Keywords: Lascăr Luția, First World War, young writer, military hero, volunteer from Bukovina

O personalitate suceveană mai puțin cunoscută, dar care are totuși dedicată o stradă în municipiul Suceava, lui Lascăr Luția îi este atribuită calitatea de scriitor, publicist, traducător și erou bucovinean al Primului Război Mondial de către mulți autori și martori ai vremii. Mort pe front la 21 de ani, merită menționat faptul că el avea un crez politic pe care nu se sfia să-l amintească mereu: „nici un sacrificiu nu este prea mare atunci când îl faci pentru binele neamului"[1]. Literatura de specialitate dedică mai mereu doar câteva rânduri despre Lascăr Luția, astfel încât această lucrare constituie un prim demers în cercetarea mai aprofundată despre viața și activitatea culturală a acestei figuri bucovinene ce ar merita o mai mare recunoaștere, mai ales prin prisma simbolismului sacrificiului său.

La debutul Marelui Război, românii din Transilvania, precum și cei din Bucovina și Banat, au fost încadrați în armata Imperiului Austro-Ungar și au fost forțați să meargă pe frontul armatelor Puterilor Centrale. Nedorind să lupte contra românilor, o bună parte din ei, cu mari sacrificii și trecând prin multe primejdii reușesc să traverseze munții Carpați și să se înroleze voluntar în armata română[2], unii dintre ei fiind și intelectuali, scriitori, publiciști sau traducători. Îi amintim aici pe Ion Grămadă, Lascăr Luția, Ion Cocârla-Leandu, Temistocle Bocancea,[3] Mihail Săulescu, Constantin T. Stoika, Ion Trivale, A. Mateevici, Andrei Naum,, N. Vulovici[4]. Vorbim aici de scriitori cu o puternică conștiință națională și care, potrivit lui Dan Gulea, „se exprimau public în acest spirit, al glorificării războiului, conducătorilor lui, în ultimă instanță tributari unui sentiment al Patriei, scrisă cu majusculă, mai importantă decât individualitatea"[5]. În galeria eroilor neamului sunt înscrise și numele altor bucovineni: Iustin Breabăn, Ambrozie și Silvestru Micuțariu, Dumitru Mihalaș, Vasile Popescu, Teodor Turturean[6].

[1] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei, volumul I*, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera" Suceava, 2004, p. 651. Vezi și Mircea Grigoroviță, *Din istoria culturii în Bucovina (1775-1944)*, Editura Didactică și pedagogică, R.A., București, 1994, p. 84
[2] Teodor Vârgolici, *Scriitori români și unitatea națională*, Editura Eminescu, București, 1988, p. 226
[3] Dan Gulea, *Citind Marele Război. Antologia scriitorilor căzuți*, Editura Muzeului Literaturii Române, 2017, p. 7
[4] Teodor Vârgolici, *op. cit.*, pp. 232-233
[5] Dan Gulea, *op. cit.*, p. 6
[6] Emil Satco, *op. cit.*, p. 651

BDD-A29652 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

În 1926, Ion Nistor sublinia, în Dezbaterile Senatului, importanța aportului și sacrificiului voluntarilor bucovineni în lupta pentru întregirea neamului, în contextul în care un alt deputat minimiza rolul jucat de aceștia: „ceilalți intelectuali bucovineni își făceau datoria în armată, la unitățile lor, unde fuseseră repartizați cu toții. Este o poveste nepermisă a adevărului, să susții că numai „doi-trei" și-au făcut datoria, pe front, când și Bucovina a adus contribuția sa de sânge, aproape pe toate câmpiile de luptă. La Neajlov și-a găsit sfârșitul tânărul Lascăr Luția. La Nămoloasa s-a prăbușit Justin Breabăn. La Cireșoaia a murit moarte de erou neuitatul Ion Grămadă. La Sticlărie a căzut Toader Turturean. La Oituz au murit G. Șandru și A. Mihălaș. La Valea Spânului a căzut Vasile Popescu. De rănile primite pe front au murit și frații Ambrozie și Silvestru Micuțariu, iar alții, precum C. Ardeleanu și Franciuc etc. au rămas invalizi pentru întreaga viață. Astfel au înțeles „martirii" ridiculizați de dl. Sbiera să-și facă datoria pe front și să contribuie cu sângele lor la plămădirea României Mari..." (aplauze prelungite)."[7]

Mihai Iacobescu punctează faptul că în acest discurs, „senatorul Ion Nistor îmbină aceste evocări emoționante despre eroismul și patriotismul celor 300 de refugiați bucovineni, deveniți voluntari în luptele decisive pentru încheierea războiului, cu relatarea unor amănunte din viața și activitatea celor doi adversari politici, pe care-i stigmatizează fără milă"[8].

Alături de Lască Luția mai amintim și câteva aspecte pe scurt și despre câțiva dintre ceilalți voluntari bucovineni, intelectuali sau oameni de cultură. Dan Gulea oferă câteva caracterizări succinte și relevante despre aceștia: „Temistocle Bocancea, un animator al vieții culturale din Câmpulung, va fi primar al Cernăuțiului în timpul ocupației rusești din război; retras odată cu trupele, moare la Odesa. A scris poezie și articlerie în revista sa *Buciumul* (1908), dar și în *Familia* sau *Convorbiri literare*. Pasionat de muzică, scrie și libretul pentru opera Moș Ciocârlan (împreună cu Constantin Berariu, muzica de Tudor cavaler de Flondor). Aduce uneori în sonete câte o vibrare patriotică[9]. Se știu puține lucruri despre învățătorul Ion Cocârla, care și-a adăugat la nume și simbolul Leandru; ridicat dintr-o familie de țărani, a publicat un singur volum de poezii, *Jalea satelor* (1911), adunând versuri răspândite în publicații bucovinene. Se crede că ar fi emigrat în SUA, unde i s-ar fi pierdut urma. Un anumit mesianism, apologia românismului din versurile sale, îl arată integrat naționalismului predominant al epocii[10]. Sublocotenentul Ion Grămadă […] era fiu de țărani, licențiat în istorie și geografie la Universitatea din Cernăuți. Discipol al lui Nicolae Iorga, care îl recomandă pentru un stagiu la Viena, descoperă „România Jună", vestita asociație a românilor din capitala Imperiului, căreia îi va consacra o monografie. Tot aici își descoperă pasiunea pentru Eminescu, subiectul său de doctorat (*Contribuții la studiul vieții și operei sale*). Trece în Regat în august 1914, unde va fi profesor de germană la liceul militar de la Mănăstirea Dealu, iar în momentul intrării României în război, se înrolează voluntar în armata română. Traducător din literatura romantică și modernă, Ion Grămadă a publicat proză în periodice cum ar fi: *Junimea literară*, *Luceafărul*, *Neamul românesc literar*. Terminând o școală de ofițeri în iarna lui 1916, va intra în campaniile lui 1917. Camarazii își amintesc momentul în care tânărul istoric și prozator a căzut: „În acea zi fatală de 27 august, cu arșiță de soare, cu năduf de lupte și cu fum de obuze, pe o colină însângerată a Cireșoaiei, înaintând la un contraatac îndrăzneț, a fost străfulgerat de gloanțele cotropitorului în abdomen și a murit, strigând sergentului Donose de lângă el: „Sergent Donose, preia comanda plutonului, și du-l înainte, tot înainte!"[11].

În ceea ce-l privește pe Lascăr Luția, provine dintr-o familie de intelectuali și oameni de cultură la fel de patrioți. S-a născut la 18 august 1895, în municipiul Suceava[12] și urmează liceul în Suceava. Ca elev încă de la 16 ani, și sub pseudonimul: I.T. Lais trimite corespondență pentru

[7] *Monitorul Oficial*, nr. 13, p. III, Dezbaterile Senatului, sesiune ordinară, ședința din 18 decembrie 1926, p. 164
[8] Mihai Iacobescu, *Scrisori din Bucovina. Oameni, cărți, fapte...*, Editura Junimea, Iași, 2017, p. 212
[9] Dan Gulea, *op. cit.*, pp. 206-207
[10] *Ibidem*, p. 233
[11] *Ibidem*, pp. 218-220
[12] https://once.mapn.ro/pages/view/160, accesat 11.10.2018

BDD-A29652 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

Luceafărul şi *Tribuna* din Arad. A colaborat cu traduceri la *Tribuna*, *Românul*, *Epoca*, *Neamul Românesc*, *Viaţa Nouă* (Cernăuţi), Viitorul, *Luceafărul*.[13]. Constantin Loghin este de părere că „în articolele sale, tânărul elev de la Suceava şi apoi student la Cernăuţi, propovăduia o altă şcoală politică, o dezbrăcare de măruntele interese personale şi o năzuire către o ţintă mai înaltă, care să aibă în vedere numai binele neamului”[14].

În 1914, odată cu declanşarea Primului Război Mondial, Lascăr Luţia trece munţii şi ajunge în Vechiul regat, fiind „considerat de austro-ungari *dezertor de frica războiului* şi condamnat la moarte”[15]. După multe bătălii, pe 21 noiembrie 1916, „bateria din care făcea parte sublocotenentul Lascăr Luţia se afla dislocată în apropierea comunei Ştefăneşti (în prezent comuna Ştefăneştii de Jos, jud. Ilfov). Sublocotenentul a primit ordin să meargă în recunoaştere. În baza ordinului, ofiţerul a plecat însoţit de doi soldaţi. Inamicul ocupase comuna şi instalase mitralierele în podul şcolii. Militarii români au fost reperaţi de inamic şi primiţi cu o ploaie de gloanţe. Soldaţii au ieşit din bătaia gloanţelor. Sublocotenentul Lascăr Luţia s-a îndreptat în direcţia şcolii. Gestul l-a costat viaţa, fiind înconjurat de patrulele duşmane şi împuşcat”[16]. A fost înmormântat, iniţial, în cimitirul comunei Ştefăneşti, iar în anul 1922 a fost exhumat şi reînhumat cu mare solemnitate în municipiul Cernăuţi. În cimitirul „Pacea” din oraşul Suceava, judeţul Suceava, pe una din aleile principale a fost ridicată o troiţă în memoria eroilor bucovineni din Primul Război Mondial, iar pe aceasta este trecut şi Lascăr Luţia[17].

Potrivit Mariei Bucur, în volumul *Eroi şi Victime, Memoria Războiului în România secolului XX*, în timpul şi mai ales la finalul Primului Război Mondial, majoritatea familiilor celor decedaţi în război aveau mari dificultăţi în a putea identifica sau primi rămăşiţele rudelor lor. Un caz fericit este cel al mamei lui Lascăr Luţia care era recunoscătoare instituţiei *Cultului Eroilor* (înfiinţat în 1919, care avea rolul comemorării morţilor de război) pentru faptul că poate acum, faţă de alte mame sau soţii să meargă la mormântul fiului ei pentru a-l deplânge: „Cu inima plină de cea mai mare recunoştinţă, vă rog să primiţi expresia celei mai mari aprecieri pentru binele nemăsurat pe care mi l-aţi făcut, prin aducerea înapoi a rămăşiţelor pământeşti ale fiului meu neuitat, Lascăr Luţia, care a murit pentru ţară...Fără ajutorul dumneavoastră nu mi-aş fi putut îndeplini acest vis, deoarece sunt o văduvă săracă...Acum sunt fericită fiindcă mă pot duce mereu în pelerinaj la preţiosul meu mormânt”[18].

Maria Bucur explică faptul că potrivit mamei lui Lascăr Luţia, memoria fiului ei îi aparţine mai mult ei decât ţării. De asemenea, deşi a arătat recunoştinţă, se poate observa că ea nu se consideră un părinte mândru a unui soldat care a luptat pentru ţară şi care cere recunoaştere pentru sacrificiul său, ci mai degrabă o persoană rănită, o victimă. Mai mult, Maria Bucur aminteşte că într-adevăr cazul mamei lui Lascăr Luţia era unul fericit deoarece multe soţii sau mame asistau la înmormântări ad-hoc, în gropi comune cu rămăşiţe amestecate aduse de localnici de pe câmpuri de luptă aproape de sat[19].

În încheiere, am selectat câteva extrase din „Luceafărul”, articol semnat de Lascăr Luţia la 17 ani, în 1912, ce conţin o analiză a acestuia despre unitatea culturală a românilor şi sugestii pentru progresul neamului românesc:

„Se vorbeşte atât de mult la noi despre unitatea culturală a tuturor românilor, care se zice că e supremul ideal al vremurilor noastre! Bărbaţii entuziaşti de la 1848 şi 1859 încă au acceptat aceasta, ca un punct de program al activităţii lor; Kogălniceanu şi-a numit revista: *Dacia literară*,

[13] Emil Satco, *op. cit.*, p. 651
[14] Constantin Loghin, *Istoria Literaturii române din Bucovina 1775-1918 (în legătură cu evoluţia culturală şi politică)*, Editura Alexandru cel Bun, Cernăuţi, 1996, pp. 343-344
[15] https://once.mapn.ro/pages/view/160, accesat 11.10.2018
[16] *Ibidem*
[17] *Ibidem*
[18] Maria Bucur, *Heroes and victims, Remembering War in Twentieth-Century Romania*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 2010, pp. 57-58
[19] *Ibidem*, pp. 57-58

BDD-A29652 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

Alecsandri a scris simbolica horă a unirii și asemenea și Costache Negri a strigat: „Să trăiască unirea tuturor românilor!”. Se-nțelege că ei nu s-au mulțumit numai cu câteva manifeste și articole platonice, ci atât Alecsandri, Kogălniceanu, Russo, Bălcescu, cât și mai târziu Eminescu au cutreierat întreg cuprinsul pământului românesc, au adunat poezii populare, au scris note frumoase și interesante despre „frații” care gem sub jugul greu al străinismului, indicând astfel calea pe care ar vrea să meargă urmașii. *Bucovina* fraților Hurmuzaki, ca și revistele lui Kogălniceanu, accentua și ea „adevărul cel mare” al unității culturale a tuturor românilor și întemeietorii ei întreținеau legături foarte strânse cu un Gheorghe Barițiu, întemeietorul *Gazetei Transilvaniei*. Prin serbarea de la Putna din anul 1871 alcătuită de Eminescu și Ioan Slavici părea a se fi ajuns culmea acestor străduințI!

Însă după ce zilele de sărbătoare au trecut, după ce glasul marilor luptători a amuțit, au uitat și intelectualii români de pretutindeni gândul, care le încălzise tinerețea, urmărindu-și fiecare scopurile sale particulare mai mult sau mai puțin „vajnice” și neinteresându-se mai mult de mișcarea culturală, chiar și când a reînviat cu atâta putere și însuflețire tinerească în coloanele *Sămănătorului*. Și astfel și acest gând, ca și multe altele din idealurile generației, care ne-a dat Unirea principatelor fără să aibă răgaz a-și săvârși opera, a rămas neînfăptuit, fiind și azi încă o taină a viitorului, o problemă nerezolvată decât în teorie de sărbători. [20]

Că nu există o unitate culturală a tuturor românilor, că nu există o opinie publică românească conștientă, care să nu se mărginească numai la câteva formule ruginite și fraze stereotipe, oricine are ochi poate să o vadă, și ca dovadă vă citățm numai diferitele „păreri” despre evenimentele actuale hotărâtoare pentru noi, pe care le puteți citi în diferitele ziare românești și care se bat cap în cap. O unitate politică, un organism unitar între limite hotărâte și definite, presupune o unitate de obiceiuri, de forme juridice de drept și administrație, o unitate sufletească, culturală, care tuturora le impune aceleași aspirații înalte, pentru care trebuie să se jertfească. Acesta e un principiu fundamental al alcătuirii sociale a lumii, pe care numai noi românii nu voim să-l recunoaștem întru toate. Și nici nu e de mirare! Suntem împărțiți în atâtea fracțiuni, am luptat pentru atâtea împărății ale lumii, fără să ne alegem cu ceva, îndurăm atâtea influențe străine stricăcioase fără să reacționăm, încât sub astfel de împrejurări de bunăseamă că ar fi fost greu să susținem o organizație națională unitară, să pornim cu toții o acțiune hotărâtă[21]. În Ardeal și Țara Ungurească influența culturii germane și maghiare, la noi în Bucovina influența „culturii” germane […], în România influența spiritului și culturii franceze – nu știm întru cât viguroasa cultură rusească a înrâurit viața socială a românilor basarabeni – în Macedonia influența culturii grecești[22].

Un popor, care devine de-abia o ființă etnică unitară și deplină, se-nțelege că trebuie să împrumute de la străini ceea ce e bun, numai binele. El trebuie însă să asimileze diferitele cuceriri ale civilizației, diferitele îndrumări noi ale culturii numai întrucât îi permit puterile intelectuale, căci dacă va încerca prea mult, atunci sau ființa națională i se va corupe printr-o cultură străină și va ajunge seacă și nefecundă [...] În cazul întâi va vegeta numai, fără să contribuie cu ceva real la progresul omenirii, în cazul al doilea, va pieri, fără să lase o urmă cât de mică. Astfel liberalismul și democrația franceză la el va degenera în demagogie de stradă și corupție politică, propaganda pacifistă și „humanitaristă”, pe care statele de deplin formate o pot tolera, fiind dealtminteri destul de inofensivă, îl va duce la însăși negarea ideii naționale și atunci cultura va fi un templu gol, care numai pe vremea propagandei „electorale” se va umple. Și noi românii ne-am precipita întru adoptarea formelor civilizației apusene, și pe noi ne amenință căderea, dacă nu ne vom primeni, cât mai este vreme! Ce concluzii ciudate trag unii dintre intelectualii români, din ceea ce au învățat în străinătate, puteți vedea din faptul că în România „cercul analelor”, cu menirea de a răspândi cultura franceză, într-o vreme când statistica ne arată că avem mai mult de 80% analfabeți, că românii pier în orașele Moldovei, într-o vreme când românii din țările înstrăinate se zbuciumă să-și zidească o

[20] *Luceafărul*, an XI, nr. 32, vol. II, 1 dec. 1912, pp. 738-739
[21] *Ibidem*, pp. 738-739
[22] *Ibidem*, pp. 738-739

BDD-A29652 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

temelie sigură pentru școala viitorului! Nu e aceasta o concepție pe dos despre ceea ce se zice „civilizație" și „cultură"?[23]

Un neam răzleț care luptă pentru libertate sau pentru un ideal cultural totdeauna caută să-și strângă forțele spre a putea ajunge cu atât mai degrabă idealul ce și l-a impus. Vedem că cehii, polonii, ba chiar și rutenii, pe care atât de adesea ne place a-i disprețui, își au în societățile lor de lectură, de gimnastică și de sport, de excursii, care toate au un scop bine determinat și care prin întâlniri cât de dese caută să stimuleze și să sporească spiritul de frăție și disciplină al tuturora. Dar ce facem noi? Nu ne cunoaștem trecutul, nu ne cunoaștem pământul și alcătuirea sa geografică, ba nu ne cunoaștem nici frații cei mai apropiați! Intelectualii noștri dintr-un colț al țărilor românești n-au nicio idee despre preocupările celor din celălalt colț – ba putem afirma cu tărie că chiar de la oraș la oraș preocupările și „idealurile" sunt cu totul diferite – tinerimea noastră în cea mai mare parte nu cunoaște nici cele mai însemnate locuri ale pământului românesc, fie ele însemnate prin frumusețea lor naturală, fie prin trecutul lor. Ar fi natural ca tocmai tinerimea să pornească în munți, să pelerineze spre lăcașurile sfințite prin amintirile glorioase ale trecutului, să se înfrățească întreolaltă [...]. [24]

Pe lângă înviorare fizică, astfel de excursii – la început în stil mic, apoi și în depărtări mai mari – ne-ar apropia pe toți, și abia astfel ne-am simți într-adevăr frați. [25] Unde e entuziasmul, de care ne-o arată istoria și ne-o dovedesc evenimentele de față – de obicei sunt cuprinse popoarele care luptă pentru cultură și libertate? Unde e hotărârea dârză a luptătorului care știe pentru ce moare? Unde e acțiunea conștientă a conducătorilor firești ai poporului, cum o vedem de-o pildă la polonii, asupriți cu atâta cruzime în Rusia reacționară, ca și în Germania civilizată? Strămoșii să se scoale să ne arate calea, pe care noi nu o putem afla?[26]

Zorii vremurilor mai bune se arată. Opera însă nu va fi deplină, câtă vreme conducătorii chemați nu vor îndruma o apropiere culturală hotărâtă între toți românii, câtă vreme tinerimea nu se va apuca să cutreiere întreg cuprinsul pământului românesc bogat în atâtea frumuseți naturale și monumente istorice, câtă vreme sufletul neamului nostru nu va reînvia în fiecare dintre noi, câtă vreme nu ne vom înfrăți întru aceeași luptă contra dușmanului de afară, viclean, și celui dinlăuntrul nostru, de zece ori mai viclean. Să ne apropiem, să ne cunoaștem, să biruim!"[27]

Bibliografie

- *Monitorul Oficial*, nr. 13, p. III, Dezbaterile Senatului, sesiune ordinară, ședința din 18 decembrie 1926
- *Luceafărul*, an XI, nr. 32, vol. II, 1 dec. 1912

- Bucur, Maria, *Heroes and victims, Remembering War in Twentieth-Century Romania*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 2010
- Grigoroviță, Mircea, *Din istoria culturii în Bucovina (1775-1944)*, Editura Didactică și pedagogică, R.A., București, 1994
- Gulea, Dan, *Citind Marele Război. Antologia scriitorilor căzuți,* Editura Muzeului Literaturii Române, 2017
- Iacobescu, Mihai, *Scrisori din Bucovina. Oameni, cărți, fapte...*, Editura Junimea, Iași, 2017
- Loghin, Constantin, *Istoria Literaturii române din Bucovina 1775-1918 (în legătură cu evoluția culturală și politică)*, Editura Alexandru cel Bun, Cernăuți, 1996

[23] *Ibidem*, pp. 738-739
[24] *Ibidem*, pp. 738-739
[25] *Ibidem*, pp. 738-739
[26] *Ibidem*, pp. 738-739
[27] *Ibidem*, pp. 738-739

BDD-A29652 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

- Satco, Emil, *Enciclopedia Bucovinei, volumul I*, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera" Suceava, 2004
- Vârgolici, Teodor, *Scriitori români şi unitatea naţională*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988

- https://once.mapn.ro/pages/view/160

BDD-A29652 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)